

ЕКОНОМІКА, ПІДПРИЄМНИЦТВО, ЦИВІЛЬНЕ, ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

УДК 33.009.12

М. М. ДУДІН,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
факультету права та масових комунікацій
Харківського національного університету внутрішніх справ

КОНКУРЕНЦІЯ – ОСОБЛИВИЙ ДВИГУН ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГРЕСУ В ЗАХІДНИХ МОДЕЛЯХ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ, ФАКТОРА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Розглянуто сучасні системи регулювання економічних процесів, де конкуренція є особливим двигуном економічного прогресу в західних моделях суспільного розвитку, фактора забезпечення національної безпеки країни. Для сучасної системи регулювання економічних процесів характерним є значне розширення регулюючої та контролюючої ролі держави в соціальній та економічній сферах. Поряд із загальними принципами прояву конкуренції в окремих країнах і сферах виробництва існують свої особливості, дослідження яких також має науковий і практичний інтерес. Це насамперед актуально для України, економіка якої перебуває на етапі трансформаційних перетворень.

Ключові слова: конкуренція, економічні процеси, економічний прогрес, конкурентно-ринкове середовище, система регулювання, сфера виробництва, трансформаційне перетворення.

Конкуренція – особливий двигун економічного прогресу, оскільки ринкове суперництво приводить до успіху. Саме це дозволило лауреату Нобелівської премії Ф. фон Хайеку стверджувати, що суспільства, які покладаються на конкуренцію, успішніше за інших досягають своїх цілей і саме конкуренція показує, як можливо ефективніше виробляти речі. В цьому виявляється безумовна позитивна роль конкуренції в суспільному прогресі.

Особливості прояву конкуренції висвітлювали у своїх працях такі відомі вітчизняні та зарубіжні економісти, як Ф. фон Хайек, А. Сміт, Т. Гоббс, Л. Курно, Й. Шумпетер, Дж. Робінсон, Е. Чемберлен, М. Портер та ін.

Однак для сучасної системи регулювання економічних процесів характерним є значне розширення регулюючої та контролюючої ролі держави в соціальній та економічній сферах. Унаслідок виникнення і зміцнення корпорацій як пануючих суб'єктів економічної діяльності ринкова філософія вільної, нічим не обмеженої конкуренції і функція держави якості лише як «нічного вартового», які відіграли революційну роль у справі повалення феодалізму, зазнали суттєвої інверсії функцій: вони за сучасних умов поставлені на захист інтересів великих корпорацій, що докладають відчайдушних зусиль для суттє-

вого звуження принципів дійсно вільного ринку і досконалої конкуренції.

Мета дослідження – розглянути і проаналізувати необхідні застереження у вивченні сучасних проблем забезпечення конкурентно-ринкового середовища в Україні.

Важливе значення для розуміння *особливостей проблем забезпечення* конкурентно-ринкового середовища в Україні має звернення до підвалин формування механізмів конкуренції на Заході. Так, Т. Гоббс стверджував, що у (західному) суспільстві природна, природжена властивість людини – придушувати та експропріювати іншу людину. Таким чином, природний стан для (західної) людини – війна усіх проти всіх. В умовах (західної) цивілізації, громадянського суспільства ця війна вводиться в межі закону і стає конкуренцією.

Навпаки цього, у суспільствах традиційного типу, до яких тяжіє Україна, люди зв'язані великою кількістю відносин залежності. Акти обміну між ними у великій мірі не набувають характеру вільного й еквівалентного купівлі-продажу (обміну рівними вартостями) – ринок обмежений регулюванням лише невеликої частини суспільних відносин. Замість цього значення набувають відносини типу служіння, виконання обов'язку, турботи і примушування. Всі ці відносини, з точки зору ліберальної

ідеології, не є вільними і не піддаються раціональному розрахунку в параметрах західно-ринкової логіки, вони в значній мірі обумовлені етичними цінностями [1, с. 338]. Ця обставина становить друге застереження в аналізі причин обмеження конкурентно-ринкового середовища у вітчизняних умовах.

Протиріччя запропонованих шляхів розбудови конкурентно-ринкового середовища в Україні, забезпечення її конкурентних переваг, низькі конкурентні позиції, які займає країна за результатами різноманітних рейтингів, обумовлюються передовсім тим, що в реально реалізованій моделі економічного розвитку, яку свідомо вибирає наш національний політичний істеблішмент, не враховано генетичні особливості національної соціально-економічної структури, не відтворюються інституційно-адекватні засади розвитку, національно-адекватні форми розвитку є незахищеними. Замість цього запроваджується явочним способом модель «дикого капіталізму», що прямо протирічить ст. 1 Конституції України, яка декларує розвиток соціальної держави. Це утворює могутнє підґрунтя для деформації загальних позитивних функцій конкуренції в національній економіці, формування потужних тіньових процесів [2, с. 184–298]. Це становить третє необхідне застереження у вивченні причин обмеження конкурентно-ринкового середовища в національній економіці.

У широкому розумінні конкурентоспроможність – це обумовлені економічними, соціальними і політичними факторами позиції країни, її суб'єктів господарювання на внутрішньому і зовнішньому ринках. В умовах відкритої економіки вона може визначатися і як здатність національної економіки протистояти міжнародній конкуренції на власному ринку і ринках третіх країн. Поняття конкурентоспроможності інтерпретується і використовується в економічному аналізі залежно від об'єкта та сфери дослідження, а критерії, характеристики і фактори динаміки їх конкурентоспроможності мають свою специфіку. Розрізняється конкурентоспроможність товару, підприємства, галузі, національної економіки [3, с. 17].

Вирішальним фактором національної конкурентоспроможності М. Портер визначає здатність фірм ефективно використовувати ресурси, що дислокуються усередині країни. Саме він komponує головні детермінанти цієї здатності у «даймонд», що вбирає набір змінних, які характеризують середовище, сприяють чи заважають створенню конкурентного ринку.

«Даймонд», що розглядається, являє собою динамічну систему, де параметри кожної з детермінант тісно пов'язані зі станом інших.

За М. Портером чотири детермінанти конкурентних переваг країни містять у собі: 1) фактори виробництва, у тому числі природні ресурси та створені фактори (інфраструктура, кваліфікована робоча сила тощо); 2) умови попиту (обсяг і характер попиту на товари та послуги з боку місцевих споживачів); 3) пов'язані та підтримуючі галузі (наявність чи відсутність національних постачальників та пов'язаних галузей, які конкурентоспроможні в міжнародному масштабі); 4) стратегію фірм, структуру та конкуренцію (внутрішньонаціональна конкуренція фірм та умови створення, організації й управління фірмами).

До уваги беруться також дві додаткові змінні (роль уряду та випадкові обставини), які впливають на згадані компоненти «даймонду». На підставі результатів досліджень компаній різних країн М. Портер доходить висновку, що міжнародна конкурентоспроможність фірм визначається саме характеристиками національного «даймонду» країни базування, їх динамікою та взаємозалежністю. Для вітчизняної конкурентоздатності роль державного управління (як позитивна, так і негативна) є значно вагомішою [2, с. 488–514].

Рівень конкурентоспроможності вивчається різними міжнародними аналітичними центрами за різними системами показників. Зокрема, до таких центрів відноситься Міжнародний інститут розвитку менеджменту (IMD-Lausanne), Швейцарія (далі – IMD WCY). Рейтинг IMD WCY укладається з 1989 р. Сьогодні до нього входить 57 країн. IMD-Lausanne включає країни в рейтинг за ініціативи національних дослідницьких інституцій, які надають IMD статистики та проводять опитування національного бізнесу. Україна вперше з'явилася в рейтингу 2007 р. з ініціативи Міжнародного інституту менеджменту (бізнес-школи МІМ-Київ), ексклюзивного українського партнера IMD-Lausanne.

IMD WCY є комплексним дослідженням, у якому оцінюються і макроекономічна ситуація (економічне зростання, міжнародна торгівля, іноземні інвестиції, зайнятість та ціни), і ефективність державної влади (державні фінанси, податкова політика, ефективність державних інституцій, бізнес-законодавство, соціальні умови), і ефективність бізнесу (продуктивність економіки, ефективність ринку праці, фінансовий сектор, управлінські практики в бізнесі, суспільні цінності), й інфраструктура (базова,

технологічна, наукова, освітня, інфраструктура охорони здоров'я та збереження довкілля).

В основу визначення рівня конкурентоспроможності країн покладено 329 показників, 2/3 з яких – це дані національної та міжнародної статистики (що додає рейтингуванню цифрової доказовості й об'єктивності), 1/3 – результати управлінського опитування вітчизняного бізнесу (в українському випадку – слухачів бізнес-школи МІМ-Київ), що дають змогу оцінити суспільні настрої та охарактеризувати середовище, у якому доводиться працювати бізнесові. Так, серед критичних відставань лише в дослідженні 2009 р. з'явилися нестійкість економіки до економічних циклів – 57-ме місце (48-ме – 2008 р.), негативний вплив обмінного курсу на конкурентоспроможність підприємств – 56-те місце (20-те – 2008 р.), нестабільність валютного курсу – 56-те місце (23-ге – 2008 р.), негативний вплив політики Нацбанку на економічний розвиток – 56-те місце (50-ге – 2008 р.) тощо. Додали негативу й низький приріст ВВП та різке зростання державного боргу.

Ще одна небезпечна тенденція – це стабільне перебування України на останніх місцях у низці ключових для конкурентоспроможної економіки підгруп показників. Ідеться передусім про такі субфактори, як «Інституційні рамки» (53 – 52 – 55-те місця), «Бізнес-законодавство» (незмінне 53-те місце), «Фінанси» (54 – 53 – 57-те місця). На підсумкову оцінку країни за цими підгрупами показників найбільшою мірою впливають результати управлінського опитування. Саме національний бізнес визначає вади державного регулювання, бізнес-середовища, в якому він змушений працювати. Українські підприємства, які представляють усі регіони країни та всі сектори економіки, а отже, є репрезентативною вибіркою, наголошують на таких системних проблемах, як непослідовність політики державної влади, обмеження конкурентоспроможності підприємств регуляторними та законодавчими рамками, низька адаптивність державної політики до змін в економіці, бюрократія, недоступність ринків капіталу, недосконалість конкурентного законодавства, недостатня простота ведення бізнесу тощо, ставлячи Україну за цими показниками на позиції від 50-го до 57-го із тенденцією до зниження. Усі ці законодавчі, регуляторні й інституційні перепони гасять потенціал бізнесу, тим самим впливаючи на загальний рівень конкурентоспроможності економіки [4].

Найважливішим стратегічно негативним фактором обмеження конкурентоспроможності

національної економіки є триваюча криза державного управління та її об'єктивна форма – тіньова економіка, особлива форма останньої – паразитарна елітна економіка. Криза державного управління економікою – це особливий, закономірний перехідний, патологічний стан у розвитку цієї системи, який характеризується гострим, суттєвим порушенням нормального її функціонування, втратою конгруентності її структури та функцій; здатності до створення необхідних умов для діяльності економічних агентів, посилення їх господарської активності, спрямованої на досягнення загальноекономічних суспільно значущих цілей; здатності її власних регулятивних систем підтримувати тотожність внутрішнього середовища (гомеостазу) цієї системи управління, внаслідок чого різко знижується керованість економічними процесами; господарська діяльність економічних агентів протиставляється діям держави в економіці, яка втрачає їхню довіру, і сприймається як така, дії якої спрямовані проти їх докорінних інтересів з відповідним загостренням політичної, соціальної конфліктності у суспільстві. Звичайно, цей вид кризи діалектично пов'язаний з іншими видами кризи в суспільстві, перебуває з ними в системі прямих та зворотних зв'язків.

Сутнісними ознаками кризи державного управління економікою є такі: 1) загострення економічних і соціальних конфліктів, які набувають гострого політичного характеру, оскільки сама можливість їх вирішення, а також вимоги щодо цього адресуються структурам влади для зміни їхнього політичного курсу, стратегії, методів та засобів подолання кризи управління економікою; 2) нездатність державної влади управляти та розв'язувати конфлікти, що дедалі поширюються, регулювати соціально-економічні процеси на основі консервації структур і методів управління; 3) розбалансованість структурно-функціональної системи державного управління економікою та політичних інституцій влади, розрив їх взаємодії, ефективних зв'язків із зовнішнім та внутрішнім середовищем; крах легітимності державної влади; перманентний гострий конфліктний стан суспільства, його політичної системи [5, с. 79].

До найважливіших характеристик елітного підприємництва України, з точки зору її деформуючого впливу на конкурентно-ринкові умови господарювання, його монополізації слід віднести: 1) замкненість елітного сектора (він є головною сферою діяльності олігархічних кіл, всередині яких точиться жорстка конкурентна

боротьба за ті чи інші ніші елітної сфери. По-трапити до неї можна лише новим більш потужним фінансовим колом, які здатні відтиснути стару еліту на другий план та здійснити черговий тіньовий перерозподіл власності та влади); 2) непрозорість елітної економіки (якщо за кордоном фінансові ринки є відкритими, інформація про їхню діяльність є доступною, то український ринок є водночас зарегульованим, недорозвинутим і непрозорим); 3) зосередження фінансових ресурсів країни в руках олігархічних кіл в елітарних структурах (основу сучасної олігархії становить фінансова олігархія, яка являє собою союз фінансових і промислових груп); 4) залежність олігархічних кіл від державних фінансів (початковий український капітал не являв собою результат заробітку чи вдалого прикладання капіталу. Він був повністю сформований з державної власності, з бюджетних коштів і прав на її обслуговування); 5) продукування вкрай різкого соціального розшарування в країні – накопичення абсолютно переважаючих обсягів багатства на одному полюсі та широких прошарків бідності – на іншому, руйнування, тим самим, самих підвалин сучасного ринку – розширення та стимулювання внутрішнього попиту; б) паразитарне елітне поглинання та силове захоплення власності на підставі сфальсифікованих судових рішень – рейдерство (за оцінками експертів інвестиційних компаній, щорічний обсяг угод щодо злиття/поглинання в Україні становить близько 3 млрд дол. Дві третини поглинань мають характер рейдерських захоплень. За даними УСПП, у країні діє щонайменше 40–50 рейдерських команд, а результативність рейдерських захоплень сягає майже 90 % [6, с. 38–45]. Основною причиною вітчизняного рейдерства фахівці вважають недотримання великим акціонером (мажоритарієм) прав дрібних акціонерів (міноритаріїв); 7) масштабний прихід іноземного капіталу в банківський сектор України як формування специфічної елітної структури означає втрату вітчизняним капіталом не лише важливих вихідних позицій у цій системовизначальній сфері (він обумовлює прискорене захоплення вирішальних позицій домінування цим капіталом і на майбутнє. Так, у 2007–2008 рр. Україна стала одним із лідерів за обсягами вкладання коштів від Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР). Проблема в тому, що акціонери ЄБРР сьогодні вимагають від банку жорсткого відстоювання інтересів, перш за все, дочірніх структур вели-

ких європейських брендів. Незважаючи на декларації щодо пріоритетності кредитування малого і середнього бізнесу в Україні, насправді у кредитному портфелі ЄБРР ці кредити за підсумками 2007 р. займали лише близько 1 %. У той же час майже половина кредитів (47 %) було надано великим, елітним, переважно європейським корпораціям, що працювали в агробізнесі та на обслуговуванні спекулятивних операцій на докризовому ринку нерухомості [7]. Таким чином за допомогою кредитів, наданих ЄБРР представництвам іноземних банків, підсилюються позиції останніх на ринку і за допомогою високих відсоткових ставок вилучаються ресурси українських позичальників, тим самим забезпечується паразитарна функція цих банків); 8) відволікання обмежених ресурсів країни на цілі паразитарного споживання, активізація їх еміграції за кордон, в податкові «схованки», офшорні зони, натомість обмеження та ліквідація інноваційного зростання країни, консервування технологічного відставання; 9) існування провідної функції тінізації – тіньового перерозподілу власності та влади – обумовлює дію потужної тенденції до монополізації використання соціально-економічних ресурсів (так, Антимонопольний комітет України у своєму звіті Верховній Раді України визнає, що питома вага ринків з конкурентною структурою за 2010 р. скоротилася на 6 %, рівень монополізації зріс у 9 галузях, а питома вага ринків з ознаками домінування за рік збільшилася з 36,6 до 64,5 %. Експерти стверджують, що у 2011 р. ситуація ще більше погіршилася – орієнтовна частка олігопольних ринків наблизилася до 80 %. Однак новою тенденцією є те, що відбувається не тільки укрупнення за галузевою ознакою, а концентрація більшої частини національних багатств у руках п'ятірки найбільш впливових сімей [8]. Синергетичний ефект від взаємного впливу факторів існування паразитарної елітної економіки і функції тіньового перерозподілу влади та власності призводить до погіршення системних структурно-функціональних можливостей вітчизняної економіки, зокрема суттєвого погіршення її конкурентно-ринкових позицій на ринках; 10) лобіювання політичних інтересів та потяг до консервування монопольних позицій на ринку замість забезпечення довгострокової стратегії розвитку бізнесу в умовах вільної конкуренції, що прирікає його на існування у згорнутому вигляді з високим рівнем тінізації; 11) обмеження можливості банківського сектора

щодо надання широкого спектра послуг (за світовими мірками), значний вплив на діяльність банківського сектора елітного капіталу. Прозорість та контрольованість з боку суспільства за діяльністю вітчизняних фінансових установ ще далекі від загальноприйнятих світових стандартів; 12) існування різко асиметричних умов господарювання для різних суб'єктів, реалізація комплексу заходів з підтримки привілейованого становища елітної економіки щодо інших суб'єктів. Нерівномірність оподаткування, звільнення від оподаткування окремих галузей, регіонів чи підприємств, утворення вільних економічних зон, еміграція капіталу за кордон тощо; 13) максимальне обмеження конкурентно-ринкового середовища в країні, створення для суб'єктів ординарного підприємницького сектора режиму адміністративного та фіскального тиску, численних заборон та обмежень, виштовхування цього сектора за межі офіційної діяльності; 14) трансформація тіншових властивостей елітної економіки у базовий елемент функціонування суб'єктів під-

приємницької діяльності, депресивний стан усіх сфер суспільного життя, особливо економіки, структурізація суб'єктів тіншової економічної діяльності, посилення в економіці монополістичних тенденцій; 15) розвиток тенденції до підміни офіційної влади владою адміністративно-економічних груп, які об'єднують представників держапарату, олігархічних структур, правоохоронних та судових органів; 16) подальша тіншізація економіки та розвиток корупції, які перетворюють Україну на нове макроекономічне утворення – так звану тіншову парадержаву, що є утворенням макроекономічного рівня державного типу, в якому через високий рівень корупції і тіншізації державні послуги та суспільні блага розподіляються за квазіринковим принципом.

У такому утворенні функціонують корупційні ринки державних послуг та суспільних благ: адміністративно-господарських рішень, державних посад, привілеїв і пільг, державного захисту прав і свобод, державної освіти і науки.

Список використаних джерел

1. Кара-Мурза С. Г. Советская цивилизация. Кн. 1 : От начала до Великой Победы / С. Г. Кара-Мурза. – М. : Алгоритм, 2001. – 528 с.
2. Предборський В. А. Детінізація економіки у контексті трансформаційних процесів. Питання теорії та методології : монографія / В. А. Предборський. – Київ : Кондор, 2005. – 614 с.
3. Пахомов Ю. М. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі / Ю. М. Пахомов, Д. Г. Лук'яненко, Б. В. Губський. – Київ : Україна, 1997. – 238 с.
4. Палій Н. Рейтинги конкурентоспроможності у контексті розвитку бізнесу та економік / Н. Палій // Питання управління бізнесом : зб. ст. – Київ : Стило, 2009. – С. 10–13.
5. Антикризисное управление / під ред. Е. М. Короткова. – М. : Инфра-М, 2001. – 432 с.
6. Паламарчук Г. Особливості рейдерства в Україні та політика його подолання / Г. Паламарчук, Л. Венгер // Економіка України. – 2007. – № 10. – С. 38–45.
7. Єременко А. Україна – ЄБРР: хто кого годує? [Електронний ресурс] / Андрій Єременко // ВКурсе. – 21 черв. 2008 р. – Режим доступу: <http://vkurse.ua/ua/analytics/ukraine-ebrr.html>.
8. Пода В. Олигархи определились со своим будущим [Електронний ресурс] / Виктория Пода // Комментарии. – 23 сент. 2001 г. № 279. – Режим доступу: <http://gazeta.comments.ua/?art=1316680294>.

Надійшла до редколегії 06.06.2014

ДУДИН Н. Н. КОНКУРЕНЦИЯ – ОСОБЫЙ ДВИГАТЕЛЕМ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПРОГРЕССА В ЗАПАДНЫХ МОДЕЛЯХ ОБЩЕСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ, ФАКТОРА ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ

Рассмотрены современные системы регулирования экономических процессов, где конкуренция является двигателем экономического прогресса в западных моделях общественного развития, фактора обеспечения национальной безопасности страны. Современной системе регулирования экономических процессов характерно значительное расширение регулирующей и контролирующей роли государства в социальной и экономической сферах. Наряду с общими принципами проявления конкуренции в отдельных странах и сферах производства существуют свои особенности, исследования которых также имеют научный и практический интерес. Это прежде всего актуально для Украины, экономика которой находится на этапе трансформационных преобразований.

Ключевые слова: конкуренция, экономические процессы, экономический прогресс, конкурентно-рыночная среда, система регулирования, сфера производства, трансформационное преобразование.

DUDIN M. M. COMPETITION AS A SPECIAL ENGINE OF ECONOMIC PROGRESS IN WESTERN MODELS OF SOCIAL DEVELOPMENT AND FACTOR OF THE NATIONAL SECURITY

Competition is a special engine which is one of the key components of a market economy and economic progress in general, as the market competition leads to a successful competitive market environment in Ukraine. Its mechanism can not properly exist without advanced forms of competition. Modern systems of economic processes regulation were examined in this work where competition was a special engine of economic progress in Western models of social development and factor of the country national security. The modern system of economic processes regulation is characterized by a significant expansion of the regulatory and supervisory role of the state in social and economic spheres. There are its own peculiarities the study of which also has a scientific and practical interest along with the general principles of manifestation of the competition in some countries and production areas. This is primarily important for Ukraine, where the economy is on stage of transformations change.

The purpose of the study is to examine and analyze the necessary limitations in the analysis of contemporary issues to ensure a competitive market environment in Ukraine.

The request to the basics of formation of the competition mechanisms in the West plays an important role in the understanding of the problems of the competitive market environment in Ukraine.

Thus, the natural state for the (Western) man is the war of all against all. This war becomes as the framework of the law and competitive in a civil society. On the contrary, in the societies of the traditional type like Ukraine, people are connected with a set of relations of dependence. The acts of exchange between them are largely not assumed to be by the character of a free and equivalent sale (exchange-cost). The market regulation is limited only to a small part of public relations.

Keywords: *competition, economic processes, economic progress, competitive market environment, a system of regulation, production areas, transformation change.*

УДК 349.6

О. Г. КОТЕНЬОВ,

здобувач

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ВПЛИВ ПРИНЦИПІВ ПРАВА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ НА ПРАВОТВОРЕННЯ ЗАЛЕЖНО ВІД СФЕРИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

З'ясовано, який правовий вплив на використання природних ресурсів здійснює соціальний простір, на який поширюється або може поширитися правове регулювання. Визначено роль принципів права природокористування у сферах можливого (потенційного), необхідного, законодавчого (легального) та правореалізуючого регулювання. Удосконалено наукові позиції щодо реалізації принципів права природокористування у правотворенні, запропоновано шляхи їх використання під час розробки та вдосконалення екологічного законодавства.

Ключові слова: *право природокористування, принципи права природокористування, сфери правового регулювання, правотворення.*

Будь-яка галузь права розвивається на основі своїх принципів, не є винятком і екологічне законодавство. Принципи права природокористування реалізуються шляхом відтворення основних положень в екологічному законодавстві, які пронизують його систему та вдосконалюються разом з їх розвитком, а також встановлюють основні засади формування єдиної практики правозастосування. Отже, принципи права природокористування мають загальне регулятивне імперативно-правове значення та виступають як базовий критерій в оцінці організації та діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері охо-

рони навколишнього середовища та використання природних ресурсів. Хоча проголошення принципів права природокористування на рівні будь-якого закону не означає автоматичної реалізації цих принципів, а створює лише передумови, які є вирішальним кроком до їх втілення. Більше того, в законодавстві зустрічаються непоодинокі приклади того, що навіть закріплення принципів у законодавстві не завжди дозволяє їх реалізувати або нівелюється відсутністю механізмів реалізації. У зв'язку з цим постає необхідність наукової розробки проблем впливу принципів права природокористування на правотворення у галузі екологічного права.